

Bingöl mebusu Feridun Fikri Düşünsel'in, Dahilî nizamnamenin 22 ve 126 ncı maddelerinin değiştirilmesine ve muvakkat bir madde konmasına dair nizam teklifi ve Teşkilâtı Esasiye encümeni mazbatası (2/15)

8. VI. 1943

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Türkiye Büyük Millet Meclisi Dahili Nizamnamesinin yirmi ikinci ve yüz yirmi altıncı maddelerinin, bağlı metin şeklinde değiştirilmesini lüzumlu görerek aşağıda bunun sebeplerini gösteriyorum :

İşbu değişiklikler başlıca iki nokta üzerinde hülâsa olunur: A) Münakalât ve Ticaret encümenleri teşkili, B) Bütçe ve Maliye encümen vazifelerinin birleştirilmesi.

A) Münakalât ve Ticaret encümenleri:

Adı geçen yirmi ikinci maddede her içtimanın başlangıcında (17) encümen teşkil edileceği ve bu encümenlerden beşinin Meclis vazifeleriyle, birinin (Bütçe encümeni) bütün Hükümet hizmetleriyle ve kalan on birinin de vekâletlerle mütenazır bulundukları ve her encümenin adlariyle âza ve muvazzaf kâtip adedi yazılı bulunmaktadır. Vekâletlerle mütenazır encümen olarak Adliye, Dahiliye, Gümrük ve inhisarlar, Hariciye, İktisat, Maarif, Maliye, Milli Müdafaa, Nafia, Sıhhat ve içtimai muavenet ve Ziraat encümenleri gösterilmektedir. Bunların arasında, Münakalât ve Ticaret vekâletlerine karşılık encümenler yazılı değildir. Bunun, maddenin tanzimi sırasında Münakalât ve Ticaret vekâletlerinin kurulmamış olmasından ileri geldiği şüphesizdir. Altıncı Devrenin başında teşkil olunan işbu iki vekâleti ilgilendiren işlerin tetkiki için birer encümen kurulması, Dahilî Nizamnamenin her vekâlete mütenazır bir Meclis encümeni teşkili yolunda koyduğu esasın icabından olduğu meydandadır. Kaldı ki mezkûr yirmi ikinci maddenin son fıkrasında (Encümenlere tenazuru bulunmayan dairelere mütaallik lâyiha ve teklifler Maliye umuruna ait iseler Bütçe ve Maliye encümenlerinde, bundan başka bütün lâyiha ve teklifler, Dahiliye encümeninde müzakere olunur) denmekte bulunmasına göre bu fıkra hükmünün sırtı tatbiki halinde Münakalât ve Ticaret vekâletlerine ait işlerin malî olmayan kısımlarının Dahiliye encümeninde tetkiki gerekiyor. Böyle bir vaziyet, Nizamnamenin koyduğu vekâletle mütenazır encümen esasına uymaz. Bundan başka Meclis âzasının bu suretle adedi artacak olan encümenlerde daha geniş ölçüde yer bulabilmeleri imkânı da temin edilmiş olacaktır. Bütün bu hususlar gözönünde tutularak Münakalât ve Ticaret vekâletleri için birer encümen ilâvesinin münasip olacağı mülâhaza edilmiştir.

İşbu encümenler âza adedinin tesbiti sırasında tek mil encümenler adedi yeniden gözden geçirilerek bu yeni kurulacak encümenlerin de (20) şer âzal olması ve bu arada İktisat encümeninin bir kısım mesguliyeti Ticaret encümenine geçeceği cihetle artık onun da otuz âzal olmasına lüzum kalınarak bunun da (25) e indirilmesini ve bu sırada Dahiliye encümeni âzasının da (25) e indirilmesi vekâletlerle mütenazır encümenlerin bir kısmının (25) ve diğer kısmının da (20) olması yüzünden daha uygun düşeceği mütalâa edilmiştir. Meclis âzasının adedi artması ve sair sebeplerle Umumî Heyetçe münasip görüldüğü halinde (20) kişilik encümen âzasının yirmi beşere iblâğına imkân verilmek hususunun Nizamnameye dercinde Meclis çalışmalarını kolaylaştırmak yönünden fayda görülmüştür.

Bu maddenin Dahiliye encümenine ait kısmında (İskân işlerine) mütaallik bulunan fıkra, bu işler âhiren Sıhhat ve içtimai muavenet vekâletine bağlı bir umum müdürlüğe verildiğinden

Sıhhat ve içtimai muavenet vekâletine mütenazır encümeninde kalmaları tabii olduğu düşünülerek, kaldırılmıştır.

B) Maliye encümeni : Bugün mevcut encümenler teşkilâtına göre Bütçe encümeni ile Maliye encümeninin vazifeleri çok defa birbirine tedahül etmekte olduğuna göre bu vaziyeti ortadan kaldırmak için her iki encümenin vazifeleri birleştirilmiş ve bu işlere bakacak olan encümene Maliye encümeni adı verilmesi muvafık görülmüştür. Bu encümenin âzası (35) kişi olacaktır.

Değişme neticesi Nizamnamenin 126 nci maddesinin dahi Maliye encümeni vazifeleri başına (Mali kanunlar) ibaresinin ilâvesi suretiyle değiştirilmesi lâzımlı görülmüştür. Mezkûr 126 nci madde de bu maksadı temin edecek şekilde değiştirilmiştir.

Bundan maada teklif olunan muvakkat bir madde ile Dahili Nizamnamede (Bütçe encümeni) kelimelerinin yerine (Maliye encümeni) kelimelerinin konması yolundaki zaruret temin edilmek istenmiştir.

Dahili Nizamnamede işbu değişmelerin kabulünü arz ve teklif eylerim.

Bingöl mebusu

F. F. Düşünsel

Teşkilâtı Esasiye encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Ts. E. Encümeni

Esas No. 2/15

Karar No. 6

12. VII. 1943

Yüksek Reislîğe

Türkiye Büyük Millet Meclisi Dahili Nizamnamesinin 22 nci ve 126 nci maddelerinin metin şekillerinin değiştirilmesine ve Nizamnameye muvakkat bir madde konulmasına dair Bingöl mebusu Feridun Fikri Düşünsel tarafından Yüksek Reislîğe sunulup Encümenimize havale buyurulan karar ile nizam teklifi okunduktan ve dâvet edilen Maliye vekili Fuad Ağralı'nın serdettiği mütalâa ve izahlar dinlendikten sonra meselelerin müzakeresine geçildi.

Bu hususta Feridun Fikri Düşünsel'in yaptığı teklif başlıca şu noktalara inhisar etmektedir:

I. Münakalât ve Ticaret Encümenleri teşkili,

II. Bütçe ve Maliye Encümenleri vazifelerinin birleştirilmesi ve bu suretle teşekkül edecek encümene Maliye Encümeni namı verilmesi,

III. Yeniden teşkil edilecek iki encümene tevzi edilmek üzere Dahiliye, İktisat ve Ziraat encümenleri mevcudundan beşer âza alınması.

Dahili Nizamnamemiz tanzim edildiği zaman mevcut olmayan ve görülen lüzum üzerine altıncı Devrenin başında ihdas edilen Münakalât ve Ti-

caret vekâletleriyle de tenazurlu iki encümen teşkili hem Nizamnamemizin ruh ve münderrecatına uygun, hem de bu vekâletlere ait işlerin daha sâlim bir surette cereyanını temin bakımından zaruri bulunmasına mebni takrir sahibinin bir ihtiyaç icabı olarak vâkı olan bu teklifine ve buna dair serdettiği mütalâaya Encümenimiz de aynen iştirak eylemiştir.

Bütçe ve Maliye Encümenlerinin birleştirilmesi hakkındaki teklife gelince: Gerek teklif sahibinin gösterdiği sebebin gerek Maliye vekilinin izah ve mütalâalarının şu esaslara dayandığı anlaşılmaktadır:

a) Dahili Nizamnamemizin 126 nci maddesine göre Devlet varidatının veya masarifinin arttırılmasına veya eksiltilmesine dair olan kanun lâyiha ve tekliflerin ve bunlarla Muvazenei umumiye kanununa müteallik tefsir taleplerinin tetkiki vazifesi Bütçe Encümenine verildiği halde Maliye encümeninin halen tetkik ile mükellef olduğu işlerin hemen hepsi de ayrı meselelere taallük etmekte ve binaenaleyh bir işin tetkiki için iki encümen mükellef tutulmaktadır.

b) Başka memleketlerdeki parlâmentolarda bütün malî işler bir encümende görülmekte olduğu gibi Türkiye Büyük Millet Meclisi Nizamnamesi'nin tanzimi için örnek ittihaz edilen Fransa Parlâmentosu Dahilî nizamnamesi de sonradan Maliye ve Bütçe encümenleri birleştirilmek suretiyle tadil olunmuş ve bu itibarla bütün malî kanun lâyiha ve tekliflerle tefsirlerin de bir encümende tetkiki kabul edilmiştir.

Binaenaleyh gerek teşriî sahada bir tekâmül icabı olan Fransa'da da yapılan bu tadil tarzı, gerek aynı meselenin iki encümende tetkiki işlerin tedahülüne sebep olmakta ve bundan amelî bir istifade görülmemekte bulunması gözönüne getirilerek bugünkü teşekkül bünyesinin değiştirilmesi.

Encümenimiz bu mütalâa ve mucip sebepleri tetkik ettikten sonra şu kanaata varmıştır:

1. Maliye encümeninin tetkik ile mükellef olduğu işlerin kâmilten Devlet varidatının veya masraflarının arttırılması ve eksilttirilmesini tazammun eden kanun lâyiha ve tekliflerine ve bu kanunların tefsirine munhasır olduğu kabul edilse bile, malî işler Devletin en önemli meselelerinden bulunmasına ve bu işlere müteallik kanun lâyiha ve teklifleriyle tefsir taleplerinin bir encümende tetkiki ile iktifa edilmesinden ise, yine malî işlerle alakalı ve bilgili zatlerden teşekkül eden ikinci encümen tarafından ayrıca incelenmesinde hâriz bir isabet görülmektedir.

2. Bu işlerin iki encümende tetkik edilmesi bazı vakit tedahülü icabetmekte olduğu ileri sürülmekte ise de tedahül kelimesinde mündemiç maksat ve mânayı her iki encümen noktai nazarlarını birbirine karışarak tahlîf husule gelmesinin veya işlerde melhuz olan bir gecikmenin ifadesi olarak telâkki eden encümen, esasen bütün mesailin en son müzakere ve münakaşa mercii yüksek heyet olmasına göre bu iki encümen arasında bir fikir ihtilâfı vukubulsa bile bir çok emsaliyle sabit olduğu üzere Umumi Heyette meselenin yapılacak müzakere neticesinde hangi nokta daha isabetli görülürse onun kabulü cihetine gidileceğini ve meselenin daha salim ve daha müfit bir şekilde hallolunacağını nazara alarak bu husustaki mütalâayı, ve binaenaleyh işlerin iki encümen-den geçmesinin bir tedahülü icabedeceği hak-

kunda gösterilen sebebi vârit görmemiştir.

3. Gerçi Dahilî nizamnamemizin tesisinde örnek ittihaz ettiği Fransa Meclisi mebusanında, evvelce Bütçe ve Maliye encümenleri namıyla iki encümen mevcut iken sonradan Dahilî nizamnamesinde yapılan tadilât ile bu iki encümen birleştirilerek bütün malî işlerin tetkiki hususu munhasıran bir encümene tevdi kıldığı gibi diğer Parlâmentolarda da bu gibi işler tek encümende görülmekte ise de gerek Fransa'da gerek sair bazı memleketlerde bütün kanunların bir ikinci teşriî teşekkül tafindan da ayrıca tetkik edilmekte olduğunu ve bizim siyâsî bünyemize göre bütün bunların tetkiki husununun yalnız bir teşekküle inhisar etmekte bulunduğunu gözönüne getiren encümenimiz buna dair olan mütalâanın da yerinde olmadığı ve günkü Devletin en mühim mesailine taallük eden malî işlerinize ait bütün kanun lâyiha ve teklifleriyle tefsir ve kararların iki encümenden geçmesi işin daha etraflı ve daha ihmî bir surette tetkik edilmesini ve binaenaleyh bu hususta mahzur değil bilâkis fayda ve isabet olacağı noktasında ittifak etmiş ve binaenaleyh her iki encümenin birleştirilmesi hakkındaki teklife iştirâk eylememiştir.

Her iki encümenin teşkili halinde bazı encümelerde bulunan âza adedinin azaltılmasını da tahrir sahibi teklif etmiş ise de bu günkü mebus adedinin yeniden teşkil edilecek iki encümen için lüzumu olan âzayı temine müsait olması itibariyle diğer üç encümen âzasının azaltılmasına ve buna dair maddede değişiklik yapmağa encümenimiz mahal görmemiştir.

Evvelce Dahiliye vekâletince idare edilmekte olan İskân idaresinin sonradan Umumi müdriyete kalbedilerek Sıhhat ve içtimai muavenet vekâletine ve yine evvelce Nafia vekâletine bağlı bulunan posta, telgraf ve telefon işlerinin de yine bir umum müdürlük ihdası suretiyle Münakalât vekâletine verilmiş olmasına ve bu iki umumi müdürlüğe ait olacak meselelerin de bu gün bağlı oldukları vekâletlerle tenazurlu encümenlerde görüleceğine göre maddelerdeki bu fıkraların kaldırılmasını encümenimiz de muvafık bulmuştur.

Her ne kadar tahrir sahibi 22 nci ve 126 ncı maddelerin tadiline ait olan teklifinde maddelerdeki « Heyeti umumiye » nin (Umumi heyet),

« İntihab » ın (Seçim), « Mütenazır » kelimesinin (Tenazurlu) ve « Muhavvel » kelimesinin (Görülür) suretinde yazılması muvafık görmüş ise de bu gibi kelimeler yalnız bu iki maddede değil, Teşkilâtı esasiye kanuniyle Dahili nizamnamemizin diğer maddelerinde de aynen mevcut olmasına ve bu gibi kelimeler diğer maddelerle ana kanunumuzda aynen bırakılarak yalnız Dahili nizamnamenin bir veya iki maddesinde bu yolda kelime değişikliği yapılmasında isabet olamayacağı gibi esasen bu gibi kelimeler, dilimizin alacağı katî şekil dairesinde yeniden kaleme alınması mukarrer olan Teşkilâtı Esasiye kanuniyle Dahili nizamnamemizde yapılacak umumî değişiklik meyanında nazara alınacağı tabii bulunmasına binaen bu ciheti de gözönüne getiren Encümenimiz, dil inkilâbımızın kesbedeceği istikrara göre yapılacak umumî tashiha talikan şimdilik o kelimelerin aynen ipkısını muvafık bulmuştur.

Teklif sahibi « yirmi kişilik encümenlerin âzası Umumi heyetçe yirmi beş olarak seçilebilir » tarzında nizam teklifine ilâveten bir fıkra koymuş ise de encümenimiz esasında muvafık gördüğü bu fıkrayı tahdit şeklinden çıkarıp daha etraflı bir surette tesis etmiş olmak üzere (icabında encümenlerin âza adedi Umumi he-

yetçe daha çok veya daha az olarak seçilir » tarzında yazmağı münasip görmüş ve maddeye bu yolda bir fıkra ilâve eylemiştir.

Maliye ve Bütçe Encümenlerinin birleştirilmesini teklif eden Feridun Fikri Düşünsel bu teklifler icabına uyarak Dahili Nizamnamemizin 126 nci maddesinin dahi kısmen tadili eihetine gitmiş ise de yukarıda da arz edilen sebeplere binaen bu iki encümenin birleştirilmesini doğru bulmıyan Encümenimiz bu maddede bir değişiklik yapılmasını icabedecek bir cihet görmemiş ve tadil teklifini yalnız 22 nci maddeye hasretmiştir.

Encümenimizce tam bir ittifakla verilen karara göre Dahili Nizamnamemizin 22 nci maddesinin aldığı yeni şekli gösterir surette hazırlanan tadil teklifi Umumi Heyete arz olunmak üzere bu mazbatamızla birlikte Yüksek Reisliğe sunulur.

Teş. Es. En. Rs.	M. M.	Kâtip
Ankara	İstanbul	Tokad
M. Ökmen	Z. Karamursal	
Bursa	İstanbul	İstanbul
Dr. R. Güran	K. Karabekir	Dr. G. Ataç
İzmir	Mardin	Muğla
M. E. Bozkurd	H. Menemencioğlu	İ. Çalışlar
	Tekirdağ	
	F. Öztürk	

BİNGÖL MEBUSU FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL'İN TEKLİFİ

Dahili nizamnamenin 22 ve 126 ncı maddelerinin değiştirilmesi ve muvakkat bir madde konmasına dair nizam teklifi

MADDE 1. — Dahili nizamnamenin 22 ve 126 ncı maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Yirmi ikinci madde — Her içtimain başlangıcında vazifeleri ertesi içtimaa kadar sürmek ve âzaları Umumi Heyetçe izafi reyile seçilmek üzere on sekiz encümen kurulur.

Meclis vazifeleriyle tenazurlu encümenler:

- 1 - Arzuhal encümeni (25 âza, 2 muvazzaf kâtip);
- 2 - Divanı muhasebat encümeni (20 âza, 1 muvazzaf kâtip);
- 3 - Meclis hesaplarının tetkiki encümeni (10 âza, 1 muvazzaf kâtip);
- 4 - Meclis kütüphanesi encümeni (5 âza, bunlardan birini, Riyaset divanı, idare âmirleri arasından ayırır. Bu encümene kütüphane müdürü kâtiplik eder);
- 5 - Teşkilâtı esasiye encümeni (20 âza, 1 muvazzaf kâtip);

Dahili nizamname işleri bu encümende görülür.

Vekâletlerle tenazurlu encümenler :

- 6 - Adliye encümeni (25 âza, 1 muvazzaf kâtip);
 - 7 - Dahiliye encümeni (25 âza, 1 muvazzaf kâtip);
- Bu encümen lüzum görüldükçe bir reisvekilli de seçer.
- 8 - Gümrük ve inhisarlar encümeni (20 âza, 1 muvazzaf kâtip);
 - 9 - Hariciye encümeni (20 âza, 1 muvazzaf kâtip);
 - 10 - İktisat encümeni (25 âza, 1 muvazzaf kâtip);
 - 11 - Maarif encümeni (20 âza, 1 muvazzaf kâtip);
 - 12 - Maliye encümeni (35 âza, 1 müdür, 1 müdür muavini, bir Büro şefi, 1 şef muavini 1 kâtip daktilo); Bu encümen kendine bir de reisvekilli seçer.

Umumi bütçe mazbatasının yazılması ve müdafaasıyla mükellef bir mazbata muharririnden başka bu encümen bir veya muhtelif dâirelerin bütçe mazbatasını yazmak ve müdafa etmekle mükellef hususi mazbata muharrirleri dahi intihab edebilir.

Vekâletlerle mütenazır encümenler (Hece harfleri tertibiyle):

7. Adliye encümeni (25 âza, bir muvazzaf kâtip);
8. Dahiliye encümeni (30 âza, bir muvazzaf kâtip);

Bu encümen lüzum görüldükçe bir reisvekilli de seçer;

9. Gümrük ve inhisarlar encümeni (20 âza, bir muvazzaf kâtip);
10. Hariciye encümeni (20 âza, bir muvaz-

TEŞKİLÂTI ESASİYE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

Dahili Nizamnamenin 22 nci maddesinin tadili hakkında Teşkilâtı esasiye encümenince kararlaştırılan şekil

Madde 22 — Her içtimain başlangıcında vazifeleri ertesi içtimaa kadar devam etmek ve âzası heyeti umumiyeye izafi reyile intihap olmak üzere on dokuz encümen teşkil olunur.

Meclis vazifeleriyle mütenazır encümenler:

1. Arzuhal encümeni (25 âza, 2 muvazzaf kâtip);
2. Divanı muhasebat encümeni (20 âza, 1 muvazzaf kâtip);
3. Meclis hesaplarının tetkiki encümeni (10 âza, bir muvazzaf kâtip);
4. Meclis kütüphanesi encümeni (5 âza, bunlardan birini Riyaset divanı idare âmirleri arasından ayırır; Bu encümene kütüphane müdürü kâtiplik eder);
5. Teşkilâtı esasiye encümeni (20 âza, bir muvazzaf kâtip), dahili nizamname işleri bu encümene muhavveldir;

Bütün Hükümet hizmetleriyle mütenazır encümenler;

6. Bütçe encümeni (35 âza, bir büro şefi, bir şef muavini ve üç memur) bu encümen kendine bir de reis vekili intihab eder;

Umumi bütçe mazbatasının yazılması ve müdafaası ile mükellef bir mazbata muharririnden başka bu encümen bir veya muhtelif dâirelerin bütçe mazbatasını yazmak ve müdafa etmekle mükellef hususi mazbata muharrirleri dahi intihab edebilir.

Vekâletlerle mütenazır encümenler (Hece harfleri tertibiyle):

7. Adliye encümeni (25 âza, bir muvazzaf kâtip);
8. Dahiliye encümeni (30 âza, bir muvazzaf kâtip);

Bu encümen lüzum görüldükçe bir reisvekilli de seçer;

9. Gümrük ve inhisarlar encümeni (20 âza, bir muvazzaf kâtip);
10. Hariciye encümeni (20 âza, bir muvaz-

F. F. Düşünsel'in teklifi

T. E. E.

den başka bu encümen bir veya muhtelif dairelerin bütçe mazbatasını yazmak ve müdafaa etmekle mükellef hususi mazbata muharrirleri dahi intihap edebilir.

13 - Millî Müdafaa encümeni (25 âza, 1 muvazzaf kâtip);

14 - Münakalât encümeni (20 âza, 1 muvazzaf kâtip);

15 - Nafia encümeni (20 âza, 1 muvazzaf kâtip);

16 - Sıhhat ve içtimai muavenet encümeni (20 âza, 1 muvazzaf kâtip);

17 - Ticaret encümeni (20 âza, 1 muvazzaf kâtip);

18 - Ziraat encümeni (20 âza, 1 muvazzaf kâtip);

İcabında (20) kişilik encümenlerin âzası umumî heyetçe yirmi beş olarak seçilebilir.

Yukarıdaki encümenlerle tenazuru bulunmayan daireleri ilgilendiren lâyiha ve teklifler, Maliye işlerine dokunuyorsa Maliye encümeninde, bundan başka bütün lâyiha ve teklifler, Dahiliye encümeninde görüşülür.

Yüz yirmi altıncı madde — Maliye encümeni nin tedkik edeceği işler şunlardır:

1 - Mali kanunlar;

2 - Meclis ve merbutatı bütçesiyle munzam tahsisatı hakkında kanun lâyihaları;

3 - Muvazeni umumiye kanunu;

4 - Munzam tahsisat, fevkalâde tahsisat ve fasıllar arasında münakale talebini havi kanun lâyihaları;

5 - Devlet varidatının veyahut masarifatının arttırılması veya eksiltilmesini intaç edecek her nevi kanun lâyiha ve teklifleri;

6 - Muvazeni umumiye kanunlarına ve 4 ncü fıkradaki kanunlara mütaallik bütün tefsir taleblerinin tedkiki.

MUVAKKAT MADDE — İşbu Dahili nizamnamenin her hangi bir maddesinde yazılı (Bütçe encümeni) kelimelerinin yerine (Maliye encümeni) kelimeleri konulur.

MADDE 2 — Bu nizamnamenin hükmünü Türkiye Büyük Millet Meclisi yürütür.

zaf kâtip ;

11. İktisat encümeni (30 âza, bir muvazzaf kâtip);

12. Maarif encümeni (20 âza, bir muvazzaf kâtip);

13. Maliye encümeni (20 âza, bir muvazzaf kâtip);

14. Millî Müdafaa encümeni (25 âza, bir muvazzaf kâtip);

15. Münakalât encümeni (20 âza, bir muvazzaf kâtip);

16. Nafia encümeni (20 âza, bir muvazzaf kâtip);

17. Sıhhat ve içtimai muavenet encümeni (20 âza, bir muvazzaf kâtip);

18. Ticaret encümeni (20 âza, bir muvazzaf kâtip);

19. Ziraat encümeni (25 âza, bir muvazzaf kâtip).

İcabında encümenlerin âza adedi Umumî Heyetçe daha çok veya daha az olarak seçilir.

Yukarıdaki encümenlerle tenazurlu bulunmayan dairelere müteallik lâyiha ve teklifler Maliye umuruna ait ise Bütçe ve Maliye encümenlerinde, bundan başka gelen lâyiha ve teklifler Dahiliye encümeninde müzakere olunur.